Εφημερίδα : «Η Βραδυνή»
Κριτική Θεάτρου : Μαρίκα Θωμαδάκη
Θέατρο «Βρετάνια»
Εντουάρντο ντε Φιλίππο : «Ταραντέλα»
Μετάφραση : Άλκη Ζέη
Σκηνοθεσία : Γιώργος Αρμένης
Σκηνικά-κοστούμια : Γιάννης Μετζικώφ
Μουσική επιμέλεια : Ιάκωβος Δρόσος
Φωτισμοί : Παναγιώτης Μανούσης
Ερμηνεύουν : Πέτρος Φιλιππίδης, Γιώργος Γαλίτης, Στάθης Βούτος, Βασίλης Ρίσβας, Μπέσυ Μάλφα, Βασίλης Χαλακατεβάκης, Σοφία Παυλίδου, Ζωή Ναλμπάντη, Δημήτρης Μάριζας, Λήδα Μανουσάκη, Σοφία Καλεμκερίδου, Αλέξανδρος Μαχαίρας.

Η «Ταραντέλα» του Εντουάρντο ντε Φιλίππο κινείται στο υπόβαθρο των ‘εσωτερικών φωνών’ που εκφύονται από το εσώτατο ‘εγώ’ του ενός, ως φερέφωνου του μεγάλου, αενάως διαπλατυνόμενου κοινωνικού ‘εμείς’. Στη βάση μιας ανελέητης δράσεως ανάμεσα στην χύδην διαβιούμενη καθημερινότητα και στην ‘μεταφυσική’ οντική πραγματικότητα, το κοινωνικό άτομο επωμίζεται έναν επιβαλλόμενο ρόλο, τα ειδικά χαρακτηριστικά του οποίου ορίζονται από την ποιότητα της εποπτείας, που ασκεί επ’ αυτού η περιρρέουσα τον χωρόχρονο ατμόσφαιρα. Όπως στο σύνολο της δραματουργίας του ντε Φιλίππο, η βαρειά σκιά του ‘πιραντελλισμού’ υποβάλει το ιδιότροπο της έκκεντρης παρουσίας ενός χαοτικών διαστάσεων πλέγματος ανοικτών λογαριασμών μεταξύ βεβαιότητας και πλήρους συγχύσεως γύρω από την αλήθεια και το ψέμα ενός υπό εξέλιξιν περιστατικού, το οποίο πραγματεύεται το έργο.

Στην «Ταραντέλα», το περιστατικό, που δομεί τους χαρακτήρες και τις επιμέρους διαπλοκές των μεν με τους δε, καταγράφεται στο επίπεδο των ανιχνεύσεων και των αναγνωρισμών μιας αλυσίδας από χειροπιαστές δέσμες πραγματικότητας συγκρουόμενες προς το φασματικό των υπερβάσεων αυτής τούτης της πραγματικότητας. Στην διαπίστωση αυτή έγκειται το γεγονός ότι το θέατρο του Εντουάρντο ντε Φιλίππο δεν συρρικνώνεται στα στενά περιθώρια που δημιουργεί μια ηθογραφία, για παράδειγμα. Αντίθετα, η συστηματική θεώρηση των χαρακτήρων του ναπολιτάνου συγγραφέα, παγιώνει το διανθρώπινο και κατ’ επέκταση, το διαχρονικό, ως θεμελιακά στοιχεία του καθόλου καταλύοντος το ‘τοπικό χρώμα’ της ναπολιτάνικης ιδιορρυθμίας. Ως εκ τούτου, η μετάφραση της Άλκης Ζέη, λειτουργεί ευθύβολα κατά την μεταφορά του λεκτικού ιδιόμορφου του συγγραφέα σε ουδετεροποιημένες εκφράσεις, κατά το μάλλον ή ήττον ενδεικτικές της καλλιτεχνικής καθολικότητας του Ντε Φιλίππο. Κατ’ αυτό τον τρόπο διευκολύνεται δραστικά η σκηνοθεσία του Γιώργου Αρμένη. Η παράσταση του θεάτρου «Βρετάνια» αναδεικνύει την διεύρυνση των ρόλων ενώ επιβλέπει με ακρίβεια χειρουργού την ανατομία των καταστάσεων, που δημιουργούνται από μία και μόνο διάσταση του κωμικοτραγικού. Ο κ. Αρμένης παρακολουθεί την πιο

μικρή λεπτομέρεια με μαθηματική ακρίβεια, η οποία επικυρώνεται στο δεύτερο μέρος της παράστασης όπου το εστιακό περιστατικό και η εν γένει καταστασιακή του εκφορά, λαμβάνουν διαστάσεις παροξυσμού. Ο σκηνοθέτης κατορθώνει να χειραγωγήσει την δίνη της ιλιγγιώδους συνδιαλέξεως του φαντασιακού με το πραγματικό· καταλήγει δε στο τελικό μύθημα μιας μυθοπλασίας του τελικού αιτίου, που δικαιολογεί συμπερασματικά την ανθρώπινη φύση. Η σκηνοθεσία του κ. Αρμένη τακτοποιεί εν τέλει το χαοτικό συστηματοποιώντας τις αποκλίσεις έτσι ώστε να αναδύεται η ακαταμάχητη αλήθεια του Είναι.

Στον ρόλο του Αλμπέρτο Σαπορίτο, ο Πέτρος Φιλιππίδης ερμηνεύει με δημιουργική ακρίβεια το ταλαντευόμενο ‘εγώ’ ενός προσώπου της αναφοράς, που αναφέρεται τελικώς στον καθένα, στον πάνδημο της καθημερινότητας Άνθρωπο. Ο κ. Φιλιππίδης ισορροπεί τον χαρακτήρα μεταφέροντάς τον από τον μικρόκοσμο του συγγραφέα στην υπεραλήθεια μιας ουτοπίας, εντός της οποίας το ‘εδώ και τώρα’ εξοστρακίζεται και ακυρώνεται ως στοιχειώδης του κοσμικού ρυθμού δομή. Ο ηθοποιός δημιουργεί -τόσο με την κίνηση και τον λόγο όσο, κυρίως, με την εκφορά των σιωπών και της εκφράσεως του προσώπου- μία ιδιάζουσα δομική προσωπικότητα στην παράσταση, δι-ερμηνεύοντας έτσι την χωροχρονική πολυσυλλεκτικότητα των ‘εσωτερικών φωνών’. Ο κ. Φιλιππίδης ενσαρκώνει τον Αλμπέρτο Σαπορίτο χωρίς δεσμεύσεις, χωρίς συγκεκριμένη ληξιαρχική πράξη, χωρίς πάθη ‘χρωματισμένα’ από τον τόπο που γεννήθηκε ο ήρωας. Κατά συνέπεια, ο ήρωας αναδεικνύεται αβίαστα ως υπερβαίνων μια συγκεκριμένη υπόσταση για να αποκτήσει την ταυτότητα του ήθους που δημιουργεί τον θεατρικό χαρακτήρα. Άλλωστε, η αισθητική του γκροτέσκο ανάγεται από τον κ. Φιλιππίδη σε όπλο ενός κωμικοτραγικού που αφοπλίζει την επίφαση της αθωότητας, προβάλλοντας την σημειολογία του πάθους ενός πικρού ήρωα εγκαταλελειμμένου στις παρυφές του τραγικού ή, ακόμα καλύτερα, στις πύλες του Λαβυρίνθου της αυτογνωσίας. Η τελευταία παρατήρηση σχετίζεται ιδιαιτέρως και χαρακτηριστικώς με την τελευταία σκηνή της κραυγής, που αποδίδεται από τον ηθοποιό σαν καλά προετοιμασμένο κλάμα, σαν ‘έτοιμο από καιρό’…

Στον ρόλο του Κάρλο Σαπορίτο, αδελφού του Αλμπέρτο, ο Γιώργος Γαλίτης, ηθοποιός γερής υποκριτικής στόφας, χειρίζεται με άνεση τα κωμικά εκφραστικά του μέσα, όντας γνώστης των κωδίκων της κωμωδίας. Ωστόσο, ο κ. Γαλίτης δεν παρακολουθεί με την δέουσα προσήλωση τον σκηνοθετικό προσανατολισμό του Γιώργου Αρμένη καθώς και τους χαρακτηριστικούς τονισμούς του Πέτρου Φιλιππίδη, υπό την έννοια της διαδράσεως των ρόλων που ερμηνεύουν αμφότεροι. Αποτέλεσμα της σχετικής ελευθερίας, που επιδεικνύει επ’ αυτού, αποτελεί το γεγονός ότι ο ηθοποιός τονίζει αμήχανα ορισμένα σημεία του ρόλου (ιδιαίτερα στην αρχή, στην πρώτη στιχομυθία με τον ρόλο ‘Αλμπέρτο’) ενώ αποποιείται την απαραίτητη εσωτερικότητα του ήρωα, κατά την φάση της μεταστροφής στο τέλος της σκηνικής διαδικασίας. Πιστεύω ότι ο κ. Γαλίτης, ως ηθοποιός ευρέων δυνατοτήτων, μπορεί να αποδεσμευθεί εγκαίρως από την ‘υποχρεωτική’ μανιέρα ορισμένων εξόφθαλμων κωμικών μέσων.

Ως θείος Νικόλα Σαπορίτο, ο Στάθης Βούτος κατορθώνει να τραβήξει με την αφασία του την έντονη προσοχή του κοινού, το οποίο δι' αυτού περιμένει ανά πάσα στιγμή την έκρηξη ενός μεγάλου άνωθεν μυστικού, πράγμα που ενισχύει μία διάχυτη διάθεση θριλλερικής ανατροπής. Ο Βασίλης Χαλακατεβάκης (Πασκουάλε Τσιμαρούτα) ερμηνεύει με κέφι, αλλά χωρίς αυτόν τον παθιασμένο πανικό του ανθρώπου της χυδαίας ρουτίνας που συγκρούεται παρόλα αυτά με το ίδιο του το άλλοθι. Ζωντανή και καλοζυγισμένη η Ζωή Ναλμπάντη ως Ματίλντε, σύζυγος του Πασκουάλε, υποδύεται με ξεχωριστό ταμπεραμέντο θερμόαιμης ναπολιτάνας θυμίζοντας την καταγωγή της ηρωίδας του Ντε Φιλίππο, περιορίζει εντούτοις την δυναμική του ρόλου: Η ηθοποιός δεν επεξεργάζεται, κατά τη γνώμη μου, σε βάθος τον χαρακτήρα αφήνοντάς τον να πορευθεί μόνο στην επιφάνεια των δομών του έργου. Το ίδιο κάνει και η Μπέσυ Μάλφα (Ντόνα Ρόζα, αδερφή του Πασκουάλε) η οποία όχι μόνο δεν εμβαθύνει αλλά παίζει σχεδόν μηχανικά και ρηχά έναν ρόλο που χρειάζεται νεύρο και γνώση του υποκριτικού μέτρου ανάμεσα στον κωμικό ρεαλισμό και στην 'αστική' εκφορά των δραματικών του στοιχείων. Ως θυρωρός Μικέλε, ο Βασίλης Ρίσβας αποδίδει με γλαφυρό τρόπο μία σημαντικότατη και ευανάγνωστη γκάμα σημείων της Commedia Dell' Arte σε συνδυασμό μολιερικών προτύπων, παίζοντας 'μια στο καρφί και μια στο πέταλο'. Με άλλα λόγια, ο κ. Ρίσβας εμφανίζει από σκηνής έναν ρόλο-συμπύκνωση στοιχείων του Σγκαναρέλλου (δίπλα στο Δον Ζουάν π.χ.) και μια σειρά από πορτραίτα της Commedia Dell' Arte, για να καταλήξει χαμηλόφωνα μαζί με ολόκληρη την παράσταση στον 'πιραντελλισμό' της σκηνοθεσίας.

Χαρακτηριστική επίσης παρουσία, η Σοφία Καλεμκερίδου υποστηρίζει την συμμετοχή της στην παράσταση με σθένος και συνέπεια, επιβεβαιώνοντας την διαπίστωση σύμφωνα με την οποία στο θέατρο είτε μικρός είτε μεγάλος, ένας ρόλος αποκτά νόημα όταν λειτουργεί μέσα από το σώμα και το αίμα του ηθοποιού. Σωστή και ακριβής στις κινήσεις της, η Σοφία Παυλίδου (Μαρία, υπηρέτρια) ενισχύει τον ρεαλισμό της κωμικής θεατρικότητας του ρόλου της, τον οποίο αναδεικνύει ευεργετικά για την παράσταση. Αντίθετα, τόσο ο Δημήτρης Μάριζας (Λουίτζι) όσο και η Λήδα Μανουσάκη (Ελβίρα) ενσωματώνονται στην παράσταση μονομερώς παραμένοντας, ως ένα βαθμό, στατικοί και εκτός ειδικής θεατρικής ενέργειας, όπως άλλωστε και ο Αλέξανδρος Μαχαίρας (Νωμοτάρχης), ο οποίος θα μπορούσε να περάσει κιόλας απαρατήρητος.

Τέλος, επισημαίνουμε την καλαισθησία του σκηνικού και των κοστουμιών του Γιάννη Μετζικώφ, χάρη στα οποία η παράσταση λειτουργεί καλλιτεχνικά ως ο μικρόκοσμος των αναγκαίων συνθηκών, φωτιζόμενος εξαιρετικά από τον Παναγιώτη Μανούση, στους εννοιολογικά φορτισμένους μουσικούς φθόγγους, επιμέλεια του μαιτρ του είδους Ιάκωβου Δρόσου…

Δημοσίευση: 3/4/2003